

1997 7. årgang No. 2

Lokallhistorisk Arkiv & Forening

INDHOLD:

Nyt fra arkivet	side 2
Nyt fra foreningen	side 2
Årsberetning fra arkivet	side 3
Tur til Holmen	side 5
Præstø Søbadeanstalt	side 7
For hundrede år siden	side 10

Præstø lokalhistoriske Arkiv

Bestyrelsen for
Præstø lokalhistoriske Arkiv:

Ingrid Dall (formand)
Elsie Björklund (arkivleder)
Hans Olsen (kasserer)
Frits Fabricius (næstformand)
Lilli Henningsen
Marie Larsen
Søren Kæregaard (komm. valgt)

Arkivets åbningstider:

Hver mandag fra kl. 17.00 -
19.00 og den første lørdag i
hver måned fra 10.00 - 12.00

Lokalhistorisk Forening

Bestyrelsen for
Lokalhistorisk Forening:

Elsie Björklund (formand)
Kim Pedersen (kasserer)
Steffen Lyng Sørensen (sekr.)
Hans Olsen
Ole Hansen
Suppl.: Bodil Møller
Jens Bjerre Tybjerg

Kommende Arrangementer:

Søndag d. 7. sept. 1997:
Sensommertur til Køge

Tirsdag d. 21. okt. 1997:
Foredrag af Jes Kroman om
småskibsbyggeri.

Torsdag d. 13. nov. 1997:
Foredrag af Heidi Pfeffer om
kloge mænd og koner

>>>> ooo <<<<

Udgivere:
Lokalhistorisk Arkiv og Lokal-
historisk Forening.

>>>> ooo <<<<

Har du stof til bladet eller
kommentarer til vore artikler,
hører vi gerne fra dig !
Ring evt. til Ingrid Dall,
tlf.: 5599 2439.

ÅRSMØDET I LOKALHISTORISK ARKIV.

Mødet blev holdt i biblioteket og der var mødt 23 personer.

Efter mødet underholdt Søren Kæregaard med lysbilleder af gamle postkort fra Præstø.

Uddrag af formandens beretning:

Formanden begyndte sin beretning med at mindes sin forgænger, Søren Laursen, som døde i maj 1996. Søren var til det sidste arkivets formand med liv og sjæl, derfor er Søren svær at erstatte

Registreringen af de ting, som ligger tilbage fra Døssings tid, skrider godt frem. Frits har arbejdet sig igennem et bjerg af regnskaber, kirkeblade, protokoller og m.m.. Lillis arbejde med at registrere billeder giver anledning til at stort researcharbejde. Vores tegninger var et forsømt område, indtil Agathe gik i krig med at registrere dem. Hun arbejder sig støt og roligt igennem bunken. Lars beskæftiger sig med mangt og meget, især er hans viden om Præstø og omegn af stor værdi. Marie Larsen har taget sig af filmrullerne fra Erhardts arkiv.

I 96 satte vi focus på vort stemmearkiv. Det er Søren Kæregaard og undertegnede, som interviewer ældre medborgere. Båndene bliver derpå registrerede og renskrevne, så de er tilgængelige for publikum.

Søren er desuden igang med at lave en spændende bog om vore gamle postkort, et stort projekt.

At beskrive Elsies arbejde er næsten umuligt. Hun er nærmest suveræn. Hun støtter og hjælper os andre i det daglige og har selv mange "jern i ilden". Hun er også den, der har flest kontakter udad til, hvilket er af stor betydning for arkivet.

Al registrering foregår efterhånden på ARKIBAS. I 96 havde vi iflg. gæstebogen 156 gæster, som kom af forskellige årsager. Mange er slægtsforskere, men mange kommer også for at aflevere arkivalier. Vi har mange henvendelser fra mennesker i både ind- og udland.

PRÆSTØ LOKALHISTORISKE ARKIV
DRIFTSREGNSKAB 1996

INDTÆGTER:

101	KOMMUNALT TILSKUD	16100,00 KR.
102	GAVER, BIDRAG, FONDE	488,00 KR.
103	RENTER	0,13 KR.
104	DIVERSE INDTÆGTER	
105	OVERSKUD v/ JULEKORT	1091,25 KR.

INDTÆGTER IALT 17679,38 KR.

UDGIFTER:

201	BILLEDREGISTRERING	761,00 KR.
202	ARKIVFONDREGISTRERING	1335,00 KR.
203	KURSUS	5300,00 KR.
204	KONTORHOLD	613,90 KR.
205	PORTOUDGIFTER	466,00 KR.
206	KONTINGENTER	1162,00 KR.
207	MØDEUDGIFTER	166,80 KR.
208	GAVER, BLOMSTER	496,00 KR.
209	ANSKAFFELSER	3056,38 KR.
210	LOKALER, INVENTAR	62,00 KR.
211	DIVERSE	12,00 KR.
212	RENTER, PROVISION	233,15 KR.
213	ANNONCER	233,75 KR.
214	ARKIVBLAD	633,58 KR.
215	EDB-UDSTYR	2837,00 KR.
216	LYDBÅND, DIAS	392,95 KR.

UDGIFTER IALT 17761,51 KR.

NETTORESULTAT -82,13 KR

AKTIVER:

801	KASSEBEHOLDNING	353,55 KR.
802	CHECK 4475804568	7320,95 KR.
803	GIRO 265 6740	328,68 KR.

AKTIVER IALT 8003,18 KR.

1200 SIDSTE ÅRS AKTIVER 8085,31 KR.

Ovenstående regnskabgennemgået, kontoudtog, bilag og beholdninger afstemt, kontrolleret og i orden.
Præstø, den 3/3 1997.

Susanne Hansen / *Jan Skov*

Bevaringsforeningens tur til Marinestation Holmen d. 25.05.1997.

Turen havde samlet ca. 30 medlemmer fra Bevaringsforeningen og Lokalhistorisk Forening. De fik en dejlig dag i København.

På vejen derind fortalte Egon Overbye om Holmens historie, om begyndelsen: Skibsværftet på Bremerholm i København, om skabelsen af bl.a. Frederiksholm og Nyholm ved hjælp af materialer fra oprensning af havneløbet og ikke mindst affald fra stadens gader, om skibsbyggeriet på Frederiksholm og de bygninger, der rummede de aktiviteter og materialer, som hørte til for at bygge og udstyre de store træskibe.

Vi begyndte rundvisningen på Frederiksholm, og med Egon Overbyes hjælp kunne vi næsten høre lyden af skibstømrernes og smedenes virksomhed. Overbye blev desuden godt suppleret af Christian Krøyer, som har stået i lære og ligeledes arbejdet på Holmen. Vi beundrede de mange bygninger og hørte om deres anvendelse som smedje, lager for takkelagen, lanternemagasin og meget mere. Deres meget prosaiske anvendelse til trods var de fleste af bygningerne meget smukke at se på. Ikke mindst Meldahls smedje, som nu er fredet.

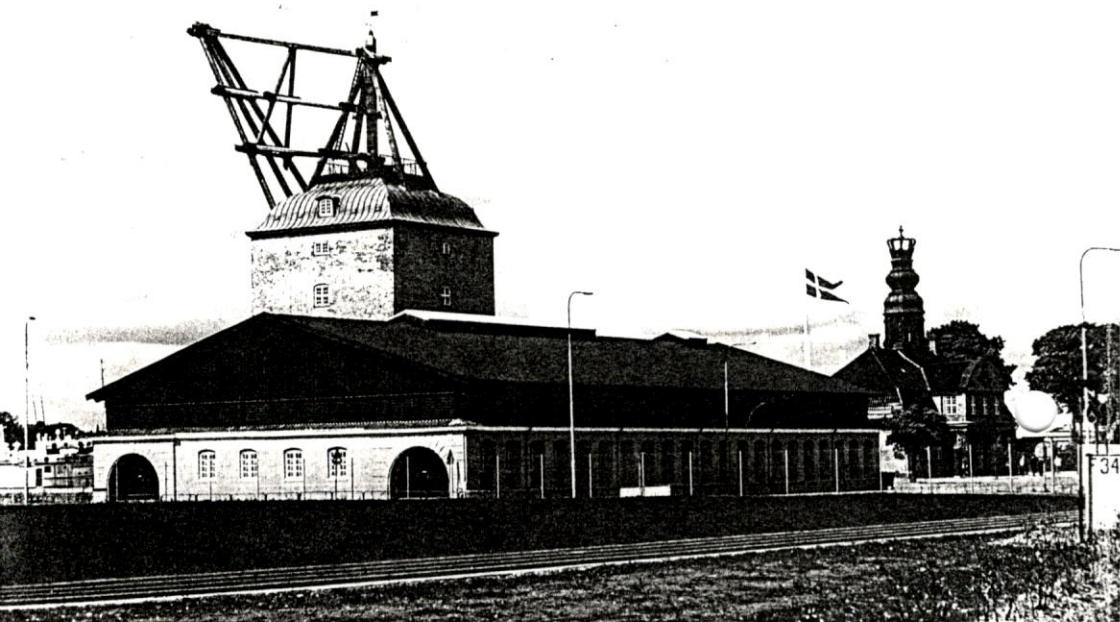
Vi spiste frokosten udenfor, og selv om det var en smuk dag, sammenlignet med dem, der var gået forud, så var det lidt af en kold fornøjelse. Det var godt at komme videre til dagens næste punkt, besøget på Nyholm, som stadig er militært område. Her ligger batteriet Sixtus, hvorfra der skydes salut og de ældste bygninger på Holmen, fx. den store mastekran, som kan beundres fra Københavnsiden.

Egon Overbye har arbejdet på Holmen i mange, mange år, og vi fik en god fornemmelse af, hvordan der var, da tusindvis af arbejdere hver dag blev sejlet over fra Toldboden til Holmen i "Hønen", og hvordan stedet havde summet af aktivitet. Nu er der stille og meget idyllisk med grønne træer, kanaler med svaner, ryddeligt og pænt. Men ikke just det, der var meningen, da flådens store og små skibe blev bygget her.

Da vi var før færdige end planlagt (måske skyldtes det vejret, for koldt var det), besluttedes det at aflægge Christiania et besøg. Det var ikke nogen dårlig idé. Man kan mene, hvad man vil om institutionen som sådan, men på en solrig forårsdag var det en oplevelse. Området summede af liv og mennesker, solen skinnede i voldgraven og fuglene sang. Men indtrykket var nok blevet et andet på en sur novemberdag.

Jeg håber, det fremgår af referatet, at det var en vellykket dag, som Bevaringsforeningen og ikke mindst Egon Overbye skal have mange, mange tak for.

Elsie Björklund.

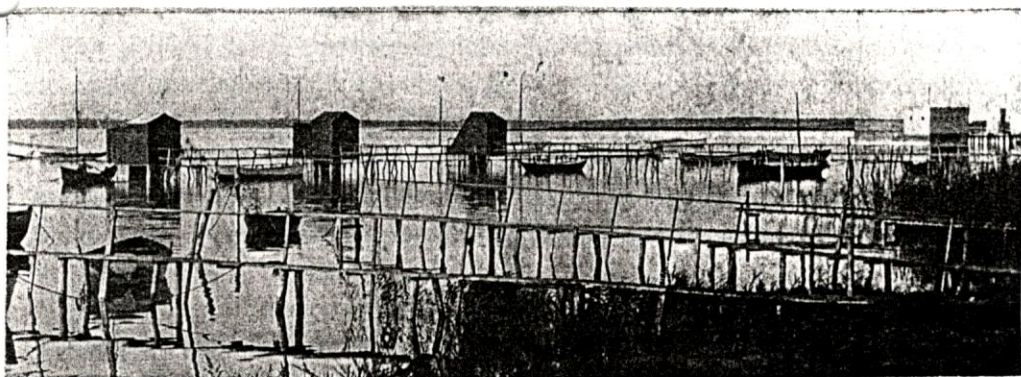

PRÆSTØ SØBADEANSTALT.

I sidste nummer af bladet havde vi et indlæg om badestrandens tilblivelse. Det gav mig lyst til at finde ud af, hvordan og hvornår Præstø fik sin badeanstalt. Som det allerældste, vi har desangående, er et brev fra sagfører Mogens Dambæk dateret 26. sept. 1988. Dambæk skriver bl.a.:

"Vedr. Borgerskabets badehuse i Præstø omkring århundredskiftet.

Da mine forældre kom til Præstø i 1897 og 1898 var der ganske rigtigt 8 eller 9 af de omtalte badehuse, der lå ud for kysten langs med stranden fra vestsiden af "Mesters plads" til ud for østsiden af sejklubben.

De nævnte badehuse, der uofficielt kaldtes "Stærekasserne", var opført af skibstømrermester Carl Olsen Nielsen, og de blev taget ind hver vinter. - Arbejdskraften har været billigere dengang -. Han fik i 1862 skøde fra Præstø Kommunalbestyrelse på en nærmere betegnet del af "Plasket", senere matr. nr. 158 b for en købesum af 500 Rdl.. Arealet var i 1858 opmålt "ved Lieutenant og landmåler C. Dahls personlige nærværelse og specielle tilsyn" og blev altså til "Mesters Plads", fra 1920 Dambæks have og fra 1985 offentlig park med kommunen som ejer. (I folkemunde stadigvæk kaldt Dambæks have. red.)

Mester Nielsen opførte i årene efter 1862 udfor det nuværende malteri et værksted til skibsbyggeri, i retning nord-syd, i min erindring var det så stort som Præstøhallen, men selvfølgelig af langt mere beskeden størrelse.

Mester Carl Nielsen boede selv fra 1855 på Torvet 21 en helt ny ejendom opført af den bekendte murermester M.S. Miede, nu Kammerherreinde Collets ejendom. Herfra havde han fin udsigt til sine herligheder på "Mesters Plads".

Mester Nielsen og senere hans datter, som jeg ikke ved mere om, end at hun hed frk. Nielsen, man så hende aldrig, havde den ekstra virksomhed med at leje badehuse ud til byens folk. Det var allerede i sidste halvdel af 1800-årene en sundhedskilde at komme i vandet, når lejlighed gaves, og disse badehuse har nok været den eneste mulighed i Præstø. Badeværelser har vel slet ikke eksisteret, så det har vel samtidig været til en renselse med sæbe og børste.

Der var dog i mange år på den vestlige mole i havnen et åbent badehus og en flåde, hvor byens lærlinge kunne bade, og hvor skolen også i min tid endnu havde badehus. Det kaldtes simpelthen "Flåden", så vidste man besked. Jeg har da aflagt frisvømmerprøve der, og man var en helt, når man i ung alder havde svømmet de berygtede 400 meter svarende til 20 ottetaller under gymnastiklærer Larsens bestemte opsyn.

Tilbage til "Stærekasserne". De kunne lejes af byens borgere for et bestemt tidsrum daglig eller for et enkelt bad. Badehuset var et lille lukket rum med trappe til vandet, enkelte med "Grisekasse" til ikke svømmere. Sandbund fandtes selvfølgelig ikke. Al adgang skete ad et brosystem, der udgik fra en bro ved østgrænsen af "Mesters Plads".

Da den offentlige badeanstalt opstod som en fugl Phoenix i år 1900 som A/S Præstø Søbadeanstalt og i mange lå år ud for Præsteboligen, var "Stærekassernes" gyldne tid forbi. Den var jo flunkende ny og overstrålede langt de gamle badehuse med dameafdeling mod øst og herreafdeling mod vest og opsyns og billetkontor for enden af broen. Den var opført i forloren maurisk stil og malet i herlig søgrøn farve. Alle den tids badeanstalter i Danmarks Søkøbstæder har lignet hinanden. Her mødtes hele Præstø, unge og gamle, lige til efter 2. verdenskrig, hvor så meget gik i opløsning, og hvor de offentlige badestrande slog de gamle søbadeanstalter ud.

"Stærekasserne" sygnede hen, og i min barndom var der kun 3 tilbage, som lå ud for "Mesters Plads" og de blev kun benyttet af ældre, enlige damer eller herrer, og forsvandt helt, da min far købte ejendommen i 1920 for den uhyrlige købesum af 5.000.- kr.. "Mesters Plads" forfaldt i årene 1900 til 1920 til et vildnis af ukrudt og småtræer, losseplads og en herlig legeplads for drengene omkring torvet. Skibstømrerværkstedet stod i samme årrække som en lukket, tilspigret og skæmmet ruin og sørgeligt minde fra sin storhedstid. Men hvor var børn dog artige dengang. Der var ikke en, der prøvede at bryde ind. Det var ganske vist tomt og mørkt og uhyggeligt.

Men både "Mesters Plads", senere Dambæks have og A/S Præstø Søbadeanstalt har haft sin spændende historie, som jeg håber at få skrevet en anden gang."

Mogens Dambæk er født i Præstø 1908 (red.)

Ingrid Dall.

>>>>> 00000 <<<<<

EFTERLYSNING

Arkivet er den lykkelige ejer af en komplet samling af Præstø-aviser helt tilbage til 1857. **Men !!!!** ... vi mangler desværre 2 årgange, 1867 + 1872 som på en eller anden måde er bortkommet - måske lånt ud for mange år siden.

Hvis der blandt læserne skulle være nogen, som kender til disse årganges eksistens, eller eventuelt selv har dem liggende, vil vi være meget taknemmelige for at høre herom.

Fra rubrikken "Lokalt fra Præstø og Omegn" i Præstø Amts Avis & Sydsjælland, 1897.

3. juni: "Det ordinære Kirkesyn fandt Onsdag Sted for Præstø og nærmeste Kirkers Vedkommende. Angaaende Præstø Kirke vedtog Synet at foreslaa Kirkeministeriet at lade foretage et ekstraordinært syn af særlig sagkyndige, hvilket muligt kunde føre til en omfattende Restavration af Kirken for Statens Midler, en Restauration, hvortil Kirken i høj Grad trænger".

9. juni: "Koncessionen paa Præstø-Nestvedbanen, den længe ventede, skal nu endelig være under Opsejling. Fra vel underrettet Kilde erfarede vi i Gaar, at Koncessionen forrige Onsdag var tilsendt Kongen til Underskrift, og da Kongen rejste bort Tirsdag, menes det, at Underskriften er givet forinden. Saa må den vel komme".

13. juni: "Haandværks- og Industritællingen, som foregik den 25. Maj i Følge Lov af 22. Marts 1897, viste, at der i Præstø Kjøbstad findes nedenstaaende Virksomheder, som Tællingen omfattede. De opgivne Antal Personer, som er beskæftigede ved de respektive Virksomheder, er kun Hovedpersoner, dvs.: De Personer, som er Indehavere af Forretninger: Postemager 1, Feldbereder 1, Tømrere 3, Modeforretninger 4, Jærnstøber 1, Sadelmagere 3, Maltgjørere 1, Rebslager 1, Bagere 2, Skomagere 13, Skrædere 4, Bogtrykkere 2, Bødkere 3, Farvere 2, Murere 7, Slagtere 4, Bryggere 2, Pottemager 1, Væver 1, Møller 1, Barberere 3, Tøffelmager 1, Træskomand 1, Urmagere 2, Guldsmed 1, Lysestøber 1, Snedkere 4, Garver 1, Drejer 1, Smedde 2, Parfumerier 1, Blikkenslagere 3, Bogbinder 1, Hattemager 1, Brænderi 1, Malere 3, Stenhuggere 2, Hjulmand 1, Skibstømrer 1, Teglstensfabrik 1, Fotograf 1, Børstenbinder 1, Kurvemager 1, Tilvirkning af Viktualier 2."

20. juni: " **Allerede.** Den i April Maaned stiftede Fagforening for Arbejdsmænd i Præstø og Omegn er allerede ved at lade høre fra sig. I flere Dage har der været ført ret spændte Forhandlinger mellem Forpagter Fabricius, Nysø, og 5 á 6 Fagforeningsmedlemmer om Lønforhøjelse. Lørdag var Forretningsfører, Tøffelmager Fr. Hansen, Slagelse, i Præstø,

og vi hører, at det nu gjælder Murerarbejdsmændene, der ogsaa stiller Fordringer om Lønforhøjelse. Det varer sikkert ikke længe, inden vi ogsaa her kommer til at stifte Bekjendskab med Strejkerne".

30. juni: "Præstø Skibsliste fra den 20. til den 26. Juni:

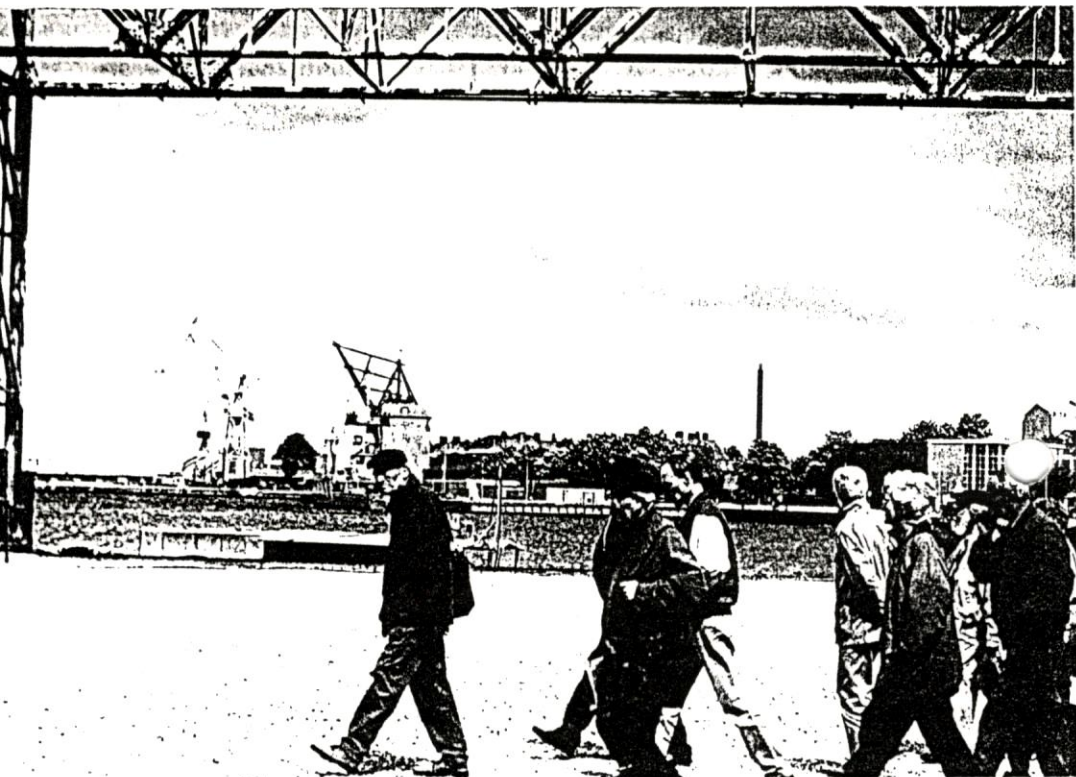
INDGÅEDE:

Jagt "Marie" af Rudkjøbing, Kapt. H. Hansen, fra Ekernsund med Mursten. Dampskib "Ørnen" af Nykjøbing paa Falster, Kapt. N.C. Kragh, fra København med Stykgods. Jagt "Hans" af Ekernsund, Kapt. H. Rasmussen, fra Ekernsund med Mursten. Skonnert "Hans" af Ærøskjøbing, fra Vejle med Majs. Jagt "Ingeborg" af Præstø, Kapt. L. Larsen, fra København med Stykgods. Skonnert "Johanne" af Brantevik, Kapt. R. Jeppson, fra Kalmar med Trælast.

UDGAAEDE

Evert "Severine" af Stege, Kapt. C.C. Petersen, ledig til Møn. Jagt "Peter" af Præstø, Kaptajn R. Nielsen, til København med Havre. Jagt "Aktiv" af Marstal, Kapt. H. Derimann, til Nakskov med Brænde. Jagt "Marie" af Rudkjøbing, Kaptajn H. Hansen, ledig til Faxe. Dampskib "Ørnen" af Nykjøbing paa Falster, Kapt. R. C. Kragh, til København med Kreaturer og Fedevarer. Jagt "Hans" af Ekernsund, Kapt. H. Rasmussen, ledig til Faxe. Skonnert "Hans" af Ærøskjøbing, Kaptajn J. Johansen, ledig til Faxe.

Egon Overbye-banden på Holmen

